

11. SINIF EDEBİYAT I. DÖNEM 2. YAZILIYA HAZIRLIK KÂĞIDI

1. Tanzimat I. dönem şiirinin özellikleri ve temsilcileri ile ilgili bilgi veriniz.

- "Sanat, toplum içindir." anlayışını benimsemişlerdir.
- Vatan, millet, adalet, hak, bağımsızlık, bilim temaları ilk kez şiire konu olmuştur.
- İçerik olarak yeni temalar işlense de biçim olarak divan edebiyatına bağlı kalınmıştır.
- Divan şiiri nazım şekillerinden kaside, gazel ve terakib-i bent kullanılmıştır.
- Hece ölçüsünü kullanmanın yanı sıra şiirler genellikle aruz ölçüsü ile yazılmıştır.
- Beyit kullanılmıştır.
- "Kafiye, göz içindir." Anlayışı ön plandadır.
- Sade bir dil ile yazmak hedeflenmiş fakat bu hedefe ulaşamamıştır.
- Konu bütünlüğüne önem verilmiştir.
- Şiirlerde ilk kez başlık kullanılmıştır.
- İçeriğe önem verilmiştir.
- Bu dönemde şiir, halka ulaşmak için bir araç olarak görülmüştür.
- Bu dönem öne çıkan şairlerimiz: İbrahim Şinasi, Ziya Paşa ve Namık Kemal'dir.

İBRAHİM ŞİNASİ:

- ✚ Batı etkisindeki Tanzimat edebiyatının öncüsüdür.
 - ✚ Halka yönelmiştir. (Sanat, toplum içindir.)
 - ✚ Klasizm'den etkilenmiştir.
 - ✚ Akılcılığın ülkemizdeki ilk temsilcisidir.
 - ✚ Şiirlerinde; insan, hayat, evren, adaletsizlik, rüşvet, insan hakları gibi temalar işlemiştir.
 - ✚ Agâh Efendi ile birlikte ilk özel gazete olan Tercüman-ı Ahval'ı çıkarmıştır. (1860)
 - ✚ Tercüman-ı Ahval Mukaddimesi adında ilk makaleyi yazmıştır.
 - ✚ Noktalama işaretlerini ilk kez Şinasi kullanmıştır.
 - ✚ 1862'de Tasvir-i Efkâr adlı gazeteyi çıkarmıştır.
 - ✚ Batılı anlamda ilk tiyatro eseri olan 'Şair Evlenmesi'ni yazmıştır. Bu eser sahnelenememiştir.
 - ✚ Durub-ı Emsal-i Osmaniye adında bir sözlüğü vardır.
- Şiir:** Müntehabat-ı Eş'ar (kendi şiirleri), Tercüme-i Manzume (çeviri şiirler)

ZİYA PAŞA:

- ✚ Tanzimat edebiyatının üç büyük kurucusundan biridir.
- ✚ Şiirlerinde; siyasi ve sosyal olayları, politikacıların tutumlarını, geri kalmışlığı eleştirmiştir. Haksızlıklara karşı çıkmıştır.
- ✚ Divan şiiri nazım biçimleri olan terakib-i bent ve tercih-i bentleri ile tanınır.
- ✚ Didaktik bir üsluba sahiptir.
- ✚ "Eski-yeni" ikileminde kalmış ve bundan dolayı eleştirilmiştir.
- ✚ "Şiir ve İnşa" makalesinde divan edebiyatını küçümsemiş, halk şiirine yönelmiştir. Sonradan yazdığı "Harabat" adlı antolojisinin ön sözünde ise halk edebiyatını eleştirip asıl edebiyatımızın divan edebiyatı olduğunu savunmuştur. Bunun üzerine Namık Kemal, Ziya Paşa'yı eleştirmek adına Tahrib-i Harabat adlı eseri yazmıştır.

Şiir: Terakib-i Bent, Tercih-i Bent, Zafername, Eşar-ı Ziya.

Makale: Şiir ve İnşa

Anı: Defter-i Amal

NAMIK KEMAL:

- İlk şiirlerini divan şiiri tarzında yazmıştır. Şinasi ile tanıştıktan sonra Batı şiirine yönelmiştir.
- Hürriyet kavramını şiirde ilk kez kullanan şairdir.
- Vatan şairi olarak bilinir.
- Şiirlerinde genellikle aruz ölçüsünü kullanmıştır.
- Şiirde sosyal konulara ağırlık vermiştir.
- Romantizm akımının etkisindedir.
- Tasvir-i Efkâr gazetesinde yayımladığı "Lisân-ı Osmani'nin Edebiyatı Hakkında Bazı Mülâhazatı Şamildir" adlı makalesinde divan edebiyatını ağır bir şekilde eleştirmiştir.
- Ziya Paşa'nın Harabat'ına karşılık "Tahrib-i Harabat" ve "Takip" adlı eserleri yazmıştır.
- "Vatan Yahut Silistre" adlı oyunu edebiyatımızda sahnelenen ilk tiyatro eseridir.
Tiyatro: Vatan Yahut Silistre, Zavallı Çocuk, Akif Bey, Celaleddin Harzemşah, Kara Bela, Gülnihal
Roman: İntibah, Cezmi
Eleştiri: Tahrib-i Harâbât, Takip, Renan Müdafaanamesi, İrfan Paşa'ya Mektup, Mukaddeme-i Celal
Tarih Kitapları: Devr-i İstila, Barika-i Zafer, Evrak-ı Perişan, Kanije, Silistre Muhasarası, Osmanlı Tarihi, Büyük İslam Tarihi
Şiir: Hürriyet Kasidesi, Vatan Şarkısı, Vatan Mersiyesi, Vaveyla (Çığlık)

2. Tanzimat II. dönem şiirinin özellikleri ve temsilcileri ile ilgili bilgi veriniz.

- "Sanat, sanat içindir." anlayışını benimsemişlerdir.
- Şiirler aruz ile yazılmış, nazım birimi olarak eskisi kadar çok olmasa da beyitler kullanılmıştır.
- Gazel, kaside gibi divan şiiri nazım biçimleri kullanılmaya devam edilmiştir.
- Yeni nazım biçimleri de denenmiştir. (Batı'dan çevrilen şiirlerin etkisi var.)
- "Kafiye, kulak içindir." anlayışı benimsenmiştir.
- Metafizik, tabiat konulu şiirler yazılmıştır.
- Bu dönemin önde gelen isimleri; Recaizade Mahmut Ekrem, Muallim Naci, Abdülhak Hamit Tarhan'dır.

RECAİZE MAHMUT EKREM

- Yeni edebiyatı savunan gençlere destek olduğu için "Üstat Ekrem" olarak anılmıştır.
- Batılılaşmada rolü büyüktür.
- Roman, hikâye, şiir, eleştiri, oyun türlerinde eserler vermiştir.
- Şiirleri sanat bakımından pek güçlü olmayan sanatçı, kulak için kafiye görüşünü ilk kez ortaya atarak bu konuda büyük bir tartışma başlatmıştır.
- İnsanı; tabiat, sevgi ve ölüm üçgeninde değerlendirmiştir.
- Şiirlerinde hüznün ve acı vardır. Üç çocuğunu da kaybettiği için ölüm temasını şiirlerinde sıkça işlemiştir.

- ✚ Şiirle ilgili görüşlerini ve eleştirilerini “Zemzeme” adlı şiir kitabının önsözünde açıklamıştır. “Şiirin tek gayesi güzelliiktir. Ona göre, güzel olan her şey şiirin konusu olabilir.
- ✚ Edebiyatımızda ilk realist roman olan “Araba Sevdası”nı yazmıştır.

Şiir: Nağme-i Seher, Yadigâr-ı Şebâb, Zemzeme I-II-III, Tefekkür, Pejmürde, Nijad Ekrem, Nefrin.

Roman: Araba Sevdası.

Öykü: Saime, Muhsin Bey Yahut Şairliğin Hazin Bir Neticesi, Şemsa.

Oyun: Afife Anjeli (İlk romantik dram), Atala Yahut Amerikan Vahşileri, Vuslat Yahut Süreksiz Sevinç, Çok Bilen Çok Yanılır.

Ders Kitabı: Talim-i Edebiyat,

Eleştiri: Takdir-i Elhan, Zemzeme III Mukaddimesi.

ABDÜLHAK HAMİT TARHAN

- ✚ Türk edebiyatında “Şair-i Azam” (büyük şair) olarak tanınır.
 - ✚ Günlük hayat, ölüm, metafizik düşünceler, tabiat, aşk, vatan sevgisi gibi konuları işlemiştir. Türk edebiyatında “şiire metafizik ürpertiği getiren şair” olarak da bilinir.
 - ✚ Düzensizlik ve karışıklık onun şiirlerinin ve kişiliğinin belirgin özelliğidir. Tezatlar şairidir.
 - ✚ Dili çok ağır üslubu dağınıktır.
 - ✚ Sanat için sanat anlayışını benimseyen sanatçı, romantizm akımının etkisindedir.
 - ✚ Tiyatrolarını sahnelenmek için değil okunmak için yazmıştır. Tiyatrolarında dili ağırdır.
 - ✚ Ünlü Makber şiirini eşinin ölümü üzerine yazmıştır.
 - ✚ Edebiyatımızın ilk pastoral şiir örnekleri olan şiirlerini Sahra adlı eserde toplamıştır.
 - ✚ Sadece şiir ve tiyatro türünde eserler vermiştir.
- Şiir:** Sahra, Ölü, Hacle, Bir Sefilenin Hasbihali, Bâlâ'dan Bir Ses, Validem, İlham-ı Vatan, Garam, Makber...
- Tiyatro:** Turhan, Eşber, Nesteren, Mecara-yı Aşk, Sabr u Sebat, İçli Kız, Duhter-i Hindu, Tarık, İbn-i Musa, Zeynep, Finten...

MUALLİM NACİ

- ✚ Asıl adı Ömer'dir.
 - ✚ İyi bir medrese eğitimi almıştır ve divan edebiyatına hakimdir.
 - ✚ Eski şiirin temsilcisi olarak tanınmasına rağmen Batılı şiir tarzında başarılı örnekler yazmıştır.
 - ✚ Halk edebiyatı nazım biçimlerinden de faydalanmıştır.
 - ✚ Yalnızlık, gurbet, doğa, karamsarlık ve milli duyguları işlemiştir.
 - ✚ Aruz ölçüsünü başarılı bir şekilde kullanmıştır.
 - ✚ Recaizade Mahmut Ekrem'in yeniyi savunan görüşlerine ve “Zemzeme” adlı şiir kitabına karşılık eleştirilerini “Demdeme” adlı eserinde bir araya getirmiştir.
- Şiir:** Ateşpare, Şerâre, Fürûzan, Sümbüle.
- Eleştiri:** Demdeme.
- Anı:** Ömer'in Çocukluğu, Medrese Hatıraları.

3. Servet-i Fünun Dönemi şiirinin özellikleri ve temsilcileri ile ilgili bilgi veriniz.

- Adını, sanatçıların etrafında toplandıkları ve eserlerini yayımladıkları Servet-i Fünun dergisinden almıştır.
- Batı tarzında yeni bir edebiyat oluşturmak istedikleri için bu hareket, Edebiyat-ı Cedide (Yeni Edebiyat) adıyla da anılmıştır.
- Fransız şiiri örnek alınmıştır.
- "Sanat için sanat anlayışı hâkimdir."
- Dönemdeki siyasal baskılar sebebiyle sosyal ve politik konular şiirde işlenmemiş, bireysel konular tema olarak alınmıştır. (Aşk, doğa, hayal- gerçek çatışması vs.)
- Tevfik Fikret, toplumsal konulara son dönemlerinde eğilmiştir.
- Süslü ve ağır bir dil kullanılmıştır.
- Heceyle denemeler olmakla birlikte ağırlıklı olarak aruz vezni kullanılmıştır.
- Kulak için kafiye anlayışı benimsenmiştir.
- Nazım nesre yaklaştırılmıştır, manzum hikâyeler yazılmıştır.
- Bu dönemde, mensur şiir örnekleri verilmeye başlanmıştır.
- Fransızca söyleyişi yakalamak amacıyla alışılmadık tamlamalar kullanılmıştır. (altın kar, ışıklı titreyiş vs.)
- Divan şiiri nazım biçimleri terk edilmiş, 'müstezat' nazım şekli 'serbest müstezat' olarak değiştirilmiştir, çok kullanılmıştır.
- Fransız edebiyatından alınan balad, sone, terzarima, triyole gibi nazım biçimleri denenmiştir.
- Tevfik Fikret ve Cenap Şahabettin şiirde öne çıkan büyük isimlerdendir.

TEVFİK FİKRET

- ✚ Türk şiirine Batılı bir görünüm kazandırmıştır.
 - ✚ Ayrıntılar üzerinde duran, kendine özgü bir üslubu vardır.
 - ✚ Şiirlerinde; doğa, çocuk, aşk gibi bireysel temaları işlemiş, Servet-i Fünun dergisi kapandıktan sonra toplumcu anlayışa yönelmiştir. Vatan, millet, adalet, hürriyet gibi konuları işlemiştir.
 - ✚ Parnasizmden etkilenmiştir.
 - ✚ Biçimce kusursuz şiirler yazmıştır.
 - ✚ Sadece şiir türünde eser vermiştir.
 - ✚ Haluk'un Defteri adını verdiği şiir kitabında geçlere öğütler vermiştir.
- Şiir:** Doksan Beşe Doğru, Sis, Sabah Olursa, Rûbab'ın Cevabı, Şermin...

CENAP ŞAHABETTİN

- ✚ Fransız sembolistlerinden etkilenmiştir.
 - ✚ Dili; mecaz ve teşbihlerle doludur. Süslü ve ağır bir dili vardır.
 - ✚ Edebi dilin, konuşma dilinden farklı olması gerektiğine inanmıştır.
 - ✚ 'Sanat için sanat' anlayışı çerçevesinde yazmıştır.
 - ✚ Ona göre; "Şiirin amacı sadece güzelliştir."
- Şiir:** Tamat (Elhan-ı Şita şiiri önemli)
- Gezi yazısı:** Avrupa Mektupları, Hac Yolunda...

Tiyatro: Yalan, Körebe...
Özdeyişler: Tiryaki Sözleri

4. Fecr-i Ati şiirinin özellikleri ve temsilcileriyle ilgili bilgi veriniz.

- Fecr-i Ati topluluğu, Serveti Fünun'a tepki olarak 1909'da bir bildiri ile kurulmuştur.
- Şiirlerde aşk ve doğa tema olarak alınmıştır.
- Şiirde konudan çok söyleyiş önemlidir.
- Aruz ölçüsü kullanılmıştır.
- Fransız şiiri örnek alınmıştır.
- Ağır bir dil kullanılmıştır.
- Fecr-i Ati döneminin en güçlü şairi Ahmet Haşim'dir.

AHMET HAŞİM

- ✚ İlk şiirlerinde Muallim Naci, Tevfik Fikret, Cenap Şahabettin ve Abdülhak Hamit Tarhan'ın etkisinde kalmıştır. Aynı zamanda Fransız şiirinden de etkilenerek kendine has bir şiir anlayışı oluşturmuştur.
 - ✚ Bireysel konuları işlemiştir.
 - ✚ Aşk, doğa, çocukluk hatıraları, hayal ve ölüm temalarını çok işlemiştir.
 - ✚ Aruz kullanmıştır.
 - ✚ En çok kullandığı nazım şekli serbest müstezattır.
 - ✚ Asıl ününü Dergâh dergisinde yakalamıştır. " Bir Günün Sonunda" adlı şiiri eleştirilmiş, bunun üzerine "Şiirde Mana ve Vuzuh" adlı makaleyi yazmıştır. Daha sonra bu makale üzerinde bazı değişiklikler yaparak 'Piyale' şiir kitabında "Şiir Hakkında Bazı Mülahazalar" başlığıyla ön söz yapmıştır.
 - ✚ Ahmet Haşim, kendi şiirini 'saf şiir' olarak tanımlamıştır.
 - ✚ Şiirin dili, musikiye yakındır.
 - ✚ Nesir dili ise şiire göre daha sadedir.
- Şiir:** Göl Saatleri, Piyale
Gezi yazısı: Frankfurt Seyahatnamesi
Deneme- fıkra: Bize Göre, Gurabahane-i Laklakan

5. Millî edebiyat şiirinin genel özellikleri ve temsilcileriyle ilgili bilgi veriniz.

- 1911'de Ömer Seyfettin ve arkadaşlarının çıkarttıkları Genç Kalemler dergisiyle başlayan bir dönemdir.
- Aruz ölçüsünün kullanımı azalmış, şiirlerde hece ölçüsü ağırlık kazanmıştır.
- Hem halk edebiyatı nazım şekilleri hem de Batı'dan alınan nazım şekilleri kullanılmıştır.
- Konular Türk tarihinden, yerli unsurlardan seçilmiştir.
- Bazı şairlerimiz bireysel temalar işlerken bazı şairlerimiz de Türkçülük akımını yaymaya çalışmışlardır.
- Özellikle Ziya Gökalp ve Mehmet Emin Yurdakul, milliyetçilik teması ve sade bir dil ile yazmışlardır.
- Bu dönem dilde sadeleşme ve hece ölçüsünün çok kullanılmasında 'Beş Hececiler'in de çok etkisi olmuştur.

- Bu dönemde Milli Edebiyat anlayışından bağımsız yazan şairlerimizden Mehmet Akif, Yahya Kemal, Ahmet Haşim aruz ile önemli şiirler de yazmıştır.
- Dönemdeki şiir anlayışları:

1) Sade Dil ve Hece Ölçüsüyle Yazılan Şiirler:

ZİYA GÖKALP: Sanatı, düşüncelerini yaymak ve topluma fayda sağlamak için bir araç olarak görmüştür. Didaktik şiirler yazmıştır. İçeriğe önem vermiş, ilk şiirlerinde aruz ölçüsünü kullanmış, 1911'den sonra hece ölçüsü ve sade bir dil ile yazmıştır. Türkçülük düşüncesini bir sisteme bağlamıştır.

Şiir: Kızıl Elma, Yeni Hayat, Altın Işık

Mektup: Malta Mektupları:

İnceleme: Türkçülüğün Esasları, Türkleşmek- İslamlaşmak- Muasırlaşmak, Türk Töresi...

MEHMET EMİN YURDAKUL: Sade bir dil ve hece ölçüsü ile didaktik, epik ve lirik şiirler kaleme almıştır. Anadolu halkının çektiği sıkıntıları, milli konuları coşkulu bir şekilde dile getirmiştir. Türkçülük akımını savunmuştur.

Şiir: Türk Sazı, Ey Türk Uyan, Tan Sesleri, Türkçe Şiirler, Zafer Yolunda, Turan'a Doğru, İsyan ve Dua... (Anadolu'da Bir Ses, Cenge Giderken şiirleri önemli!)

Düz yazı: Fazilet ve Asalet, Türk'ün Hukuku.

RIZA TEVFİK BÖLÜKBAŞI: Millî edebiyatın oluştuğu dönemde hece ve kısmen sade Türkçe ile şiirler yazdı; divan, koşma ve nefes tarzındaki şiirleriyle halk edebiyatının canlanmasına yardımcı oldu. 'Uçun Kuşlar' şiiriyle tanınmıştır. Tüm şiirlerini 'Serab-ı Ömrüm' adlı kitapta toplamıştır.

BEŞ HECECİLER: (Temsilcilerini OF HEY! Olarak şifreleyebilirsiniz.)

Orhan Seyfi Orhon

Faruk Nafiz Çamlıbel

Halit Fahri Ozansoy

Enis Behiç Koryürek

Yusuf Ziya Ortaç

Milli edebiyat akımından etkilenen topluluk şiire yeni bir soluk getirmiştir.

Şiirde sade olmayı ve süsten uzak olmayı tercih etmişlerdir.

Memleket sevgisi, yurdun güzellikleri, kahramanlıklar ve yiğitlik gibi temaları

işlemişlerdir. Nesir yani düz yazı cümlelerini şiir içine sokmuşlardır.

ORHAN SEYFİ ORHON: Güçlü şiirlerinin yanı sıra fıkra, roman, makale türlerinde de eserler vermiştir. 'Fırtına ve Kar' şiiriyle tanınmıştır. Bireysel duyguları işleyen, ahenkli şiirlerinde temiz duru bir Türkçe kullanmıştır. Yusuf Ziya Ortaç ile birlikte Çınaraltı dergisini çıkarmıştır.

Şiir: Fırtına ve Kar, Peri Kızı ve Çoban Hikâyesi, Hiciv, O Beyaz Bir Kuştu...

FARUK NAFİZ ÇAMLİBEL: 'Sanat' şiiri milliyetçi şiirimizin ilk örneği sayılır. Şiirlerinde uluslararası kaynaklara yönelmiştir. Anadolu'yu ve memleket sevgisini anlatır.

Şiir: Han Duvarları, Dinle Neyden, Çoban Çeşmesi, Gönülden Gönüle, Bir Ömür Böyle Geçti, Elimle Seçtiklerim, Suda Halkalar...

HALİT FAHRİ OZANSOY: Şiire aruzla başlamıştır. Aruza veda adlı şiiriyle, aruz vezni bırakıp heceye yönelmiştir. Aşk, yaşlılık, ölüm, hüznün, egzotizm vb. temaları işlemiştir. Dili sadedir.

Şiir: Aruza Veda, Cenk Duyguları, Rüya, Sulara Dalan Gözler, Sonsuz Gecelerin Ötesinde, Paravan...

Oyun: Nedim, Baykuş, Hayalet.

ENİS BEHİÇ KORYÜREK: Epik şiirler yazmıştır. 1940'dan sonra tasavvufi şiirler yazmıştır.

Şiir: Miras, Güneşin Ölümü. (şiir kitabı)

YUSUF ZİYA ORTAÇ: Dili sade ve akıcıdır. 'Kuş Cıvıltıları' adlı şiiri ile çocuk edebiyatımıza katkıda bulunmuştur. Akbaba adlı mizah dergisini çıkarmıştır. Anı ve biyografi türünde de önemli eserler vermiştir.

Şiir: Akından Akına, Cenk Ufukları, Yanardağ, Kuş Cıvıltıları, Bir Kuş Esti.

2) Saf Şiir

Şiirin sanatsal değeri ön plandadır. Ahenge önem verilmiştir. Genellikle bireysel temalar işlenmiştir. Yahya Kemal Beyatlı ve Ahmet Haşim bu anlayışta eserler yazmıştır.

YAHYA KEMAL BEYATLI

- ✚ Modern şiir ile Divan şiirini sentezleyerek kendisine özgü bir şiir oluşturmuştur. (neo- klasisizm)
- ✚ Osmanlı tarihi, din, musiki, İstanbul sevgisi, rintlik, sonsuzluk, aşk, ölüm, doğa vb. konuları şiirlerinde işlemiştir.
- ✚ Parnasizm ve neo- klasisizmin etkisindedir.
- ✚ 'Ok' şiiri hariç tüm şiirlerini aruz ölçüsüyle kaleme almıştır.
- ✚ Düz yazı türünde de eserler vermiştir.

Şiir: Kendi Gök Kubbemiz, Eski Şiirin Rüzgarıyla, Rubailer ve Hayyam rubailerini Türkçe Söyleyiş

Anı: Siyasi ve Edebi Portreler, Çocukluğum Gençliğim Siyasi ve Edebi Hatıralarım

Makale, Deneme, Sohbet: Eğil Dağlar, Aziz İstanbul, Edebiyata Dair, Siyasi Hikâyeler...

3) Halkın Değerlerini Anlatan Manzumeler

1910- 1923 arasında Mehmet Akif Ersoy, konusunu halkın yaşama biçimi ve değerlerinden alan manzumeleriyle öne çıkmış bir sanatçımızdır. Didaktik ve sanat değeri yüksek manzumeler yazmıştır. Bu manzumelerde haksızlık, yoksulluk, dürüstlük kavramlarını işlemiştir.

MEHMET AKİF ERSOY: Millî Mücadele'ye destek vermiş, yazdığı marş 12 Mart 1921'de Milli Marş olarak kabul edilmiştir. Herhangi bir edebi topluluğa katılmamıştır. Yanlış Batılılaşmaya karşıdır. Şiirlerinde güçlü bir lirizm vardır ve bu lirizmin kaynağı İslam'dır. Şiirlerinde toplumu tüm yönleriyle anlatmıştır. Aruz ölçüsünü Türkçeye başarıyla uygulamıştır. Nazmı nesre başarıyla yaklaştırmıştır. Manzum hikâyelerinde sosyal konuları, kimsenin işlemediği bir yaklaşımla işlemiştir.

Manzum hikâye: Küfe, Seyfi Baba...

Şiir: Safahat, Hakk'ın Sesleri.

BAŞARILAR